

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.4.5>

УДК 378.016:34(=111)

Людмила Баликіна-Галанець

<https://orcid.org/0000-0002-2619-1912>

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
Університет «КРОК»,
вул. Табірна, 30-32, 03113, Київ, Україна
ludmila.krok@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ З ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті проаналізовано такі питання: як обрати потрібні матеріали для викладання фахової дисципліни англійською мовою, яким чином визначити складність англомовного тексту та як сформулювати перелік термінів для вивчення (вокабуляру) для здобувача в процесі викладання конкретного матеріалу. Доведено, що для підготовки такого курсу викладач має володіти не лише професійними знаннями та англійською мовою, а і певними методиками викладання іноземної мови. Досліджуючи процес підготовки та викладання англомовного матеріалу в межах профільної дисципліни здобувачам закладів вищої освіти, звертаємо увагу на пошукові системи, які допоможуть знайти академічний матеріал, а саме VOICE (Vienna-Oxford International Corpus of English), ELFA CORPUS (English as a Lingua Franca Academic Corpus), та MICASE (Michigan Corpus of Undergraduate Student Papers). Для визначення складності тексту, використовуючи рівні англійської мови від A1 до C2, перевіряємо, на скільки відсотків буде орієнтуватися студент у змісті тексту, маючи певний рівень знань з мови. Експериментальним способом визначаємо необхідну кількість термінів, яку треба вивчити для розуміння тексту. У статті також запропоновано методик формування вокабуляру. Складність тексту та формування вокабуляру здійснюємо за допомогою інтерактивних інструментів прикладної лінгвістики: Ant Conc (програма, яка використовуючи набір безкоштовних інструментів корпусного аналізу узгоджує й аналізує текст) та Multiling Profiler (онлайн-інструмент, який допоможе проаналізувати текст за частотою використання конкретних слів).

Ключові слова: визначення складності англомовного тексту, майбутні юристи, пошук англомовного академічного матеріалу, фахова дисципліна англійською мовою, формування вокабуляру.

ВСТУП

Проблематика викладання англійської мови для юристів є актуальною. Умови сьогодення вимагають наявності у конкурентоспроможного фахівця не лише професійної підготовки, а й знань іноземної мови. Так, у Концепції розвитку юридичної освіти (Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, 2021) акцентується увага на тому, щоб освітні програми з підготовки правників передбачали поглиблене вивчення іноземних мов, зокрема офіційних мов Ради Європи. На сьогоднішній день англійська мова є обов'язковим предметом для вивчення в усіх загальноосвітніх школах. А при підготовці здобувачів закладів вищої освіти під час вивчення іноземної мови необхідно ще приділяти увагу фаховій специфіці.

У 2023 р. наказом № 898 Міністерство освіти і науки України затвердило «Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України» (2023). У зазначеному документі є окрема частина III «Рекомендації щодо створення належних умов для, якісного викладання фахових дисциплін англійською мовою в закладах вищої освіти», де закріплені загальні рекомендації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Викладання профільних дисциплін англійською мовою для здобувачів освіти нефілологічних спеціальностей є предметом низки досліджень: І. Василенко (2015), С. Вернигори (2016), П. Гаєвої (2021), Ю. Котелянець

(2021), В. Краснополського (2019), О. Ножовніка (2012) та інших науковців. Зазначені вчені пропонують численні підходи та методики викладання англійської мови студентам нефілологічних спеціальностей, зокрема навчання іноземної мови через зміст фахових дисциплін (content-based instruction), English across the curriculum, Content and Language Integrated Learning, використання Web-технологій (електронні словники, hotlist, treasure hunt, multimedia scrapbook, subject sampler, webquest) тощо. Однак зазначені дослідження не пропонують конкретного алгоритму щодо підготовки та представлення англійськомовних матеріалів викладачами, які не є лінгвістами, для аудиторії з різним рівнем володіння англійською мовою. Адже викладач повинен усвідомлювати, що він навчає мові через призму профільної дисципліни. Тому викладач-юрист повинен впевнитися, що студент володіє термінологією для ефективної роботи з юридичними документами, може комунікувати та використовувати знання на практиці. Тобто на курсі фахової дисципліни, яка читається англійською мовою, необхідно поєднати знання з юриспруденції та лінгвістики.

Проблема вивчення англійської мови студентами-юристами досліджувалась нами ще у 2018–2019 рр. (Balykina-Halanets, 2021). Основою нашого дослідження стало проведене опитування в п'яти університетах України (Івано-Франківський юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», Національний університет «Острозька академія», Університет «КРОК», Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна). На основі результатів зазначеного опитування були запропоновані практичні рекомендації щодо викладання англійської мови для юристів, одним з пунктів яких була пропозиція: «замість викладання загальної англійської мови для юристів запропонувати з 3 курсу англійську мову з вузькою спеціалізацією» (с. 173). Розглянуті в зазначеній статті питання залишаються наразі актуальними. Одним із прикладів вивчення іноземної мови з вузькою спеціалізацією є засвоєння профільної дисципліни англійською мовою.

Досліджуючи питання підбору матеріалів для англійськомовного курсу та методів роботи з ними, ми ознайомилися з роботами вітчизняних науковців, які викладають англійську, та піднімають питання використання новітніх інструментів у викладанні. Зокрема, І. Заярна, О. Жигадло, О. Дунаєвська Zaiarna et al., 2024) відобразили результат свого опитування викладачів про зацікавленість використанням ChatGPT, а також про його доцільність та результати в процесі викладання іноземної мови. Н. Крамар, Я. Бедрич, З. Шелковнікова (Kramar et al., 2024) дослідили використання аспірантами інструментів обробки мови на основі ШІ та їх ефективності. А. Дурдас, О. Костенко, Л. Мостицька, О. Овчарова (Durdas et al., 2021) у своїй роботі щодо викладання іноземних мов за професійним спрямуванням в університетах підкреслюють важливість в умовах євроінтеграції використання інтерактивних методів та інтернет-технологій у освітній діяльності.

Отже, проблема використання новітніх інструментів у викладанні англійської мови в Україні залишається актуальною.

Мета дослідження – представити авторський досвід процесу підготовки та подачі англійськомовного матеріалу здобувачам юридичної освіти з використанням сучасних програм з прикладної лінгвістики. Для досягнення мети ставимо такі дослідницькі питання: *по-перше*, де шукати англійськомовний академічний матеріал у межах певної профільної дисципліни для майбутніх юристів; *по-друге*, яким чином підготуватися до представлення його аудиторії (як визначити складність тексту та підготувати вокабуляр до підбраного матеріалу).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підбір англійськомовних матеріалів. Для підбору англійськомовного академічного матеріалу перш за все треба визначити цілі, тобто з'ясувати, з якою метою викладається певна дисципліна англійською та які бажані результати? Водночас треба враховувати рівень володіння аудиторією англійською мовою. Відповідно, готуючи матеріал, формуємо

завдання. Нагадаємо, що подібні курси пропонуються студентам з третього курсу чи пізніше. Тому зазвичай завдання для студентів мають не суто теоретичне, а практичне спрямування, тобто поєднують теорію та практику. Оскільки викладач повинен донести зміст профільної дисципліни, використовуючи іноземну мову, він стикається з проблематикою поєднання завдань на перевірку розуміння англійської мови зі знаннями матеріалу за фахом та практичними вміннями та навичками. Звичайно, кожна окрема юридична дисципліна має свою специфіку, тому в межах даного дослідження пропонується загальний алгоритм.

Отже, викладач, обираючи тексти для підготовки актуальних та дотичних до дисципліни матеріалів, визначає, для якого типу завдань їх готує. А саме: для письмового завдання можна підібрати, наприклад, ділове листування, приклад юридичного договору, доповідь тощо; для читання – закони, підзаконні акти, наукові статті тощо; для усних відповідей – наукові чи публіцистичні статті, аудіозапис з юридичної тематики; для аудіювання – аудіо- / відеозапис судового засідання чи окремого діалогу з конкретної тематики тощо.

У мережі багато відкритих матеріалів, які можуть бути використані в освітньому процесі. Зокрема, для завдань з усної промови та аудіювання наявні пошукові платформи, на яких можна знайти англійські приклади для підготовки навчального курсу: VOICE (Vienna-Oxford International Corpus of English), ELFA CORPUS (English as a Lingua Franca Academic Corpus) та MICASE (Michigan Corpus of Undergraduate Student Papers). На зазначених платформах можна знайти текстовий та аудіоматеріал. Для цього необхідно написати ключові слова для пошуку та відфільтрувати знайдені матеріали. Наприклад, ввівши на кожній платформі термін «Constitutional Law» отримаємо такий результат. VOICE з обраним фільтром «with audio file» (з аудіофайлом) показав два результати: «Conversation between students from Europe about working and studying in different European countries», та «Panel about the role of women in the Islamic world and the question of modernity» (отримуємо аудіофайл та текстовий його варіант). Подібні аудіоматеріали можна дати студентам для розуміння на слух (аудіювання).

Пошуковий ресурс ELFA CORPUS дав 1548 результатів, серед яких новини, статті, сторінки контенту окремого сайту тощо. Із зазначеного пошукача можна використати приклади досвіду інших країн для порівняння з Україною. Звернувшись до Michigan Corpus of Undergraduate Student Papers, знаходимо дві статті, які можна відкрити повністю чи завантажити: «Seeking Hope at Home» та «The Legal Reasoning in Lawrence and the Prospect of Social Change», які також дають можливість ознайомитися з міжнародним досвідом. Зазначені приклади показують, що запропоновані ресурси дають достатньо матеріалів, з якими можна працювати в рамках академічної роботи зі студентами.

Звичайно, кожен викладач користується окремими спеціальними сайтами з англійським контентом. Наприклад, під час підготовки курсу «Конституційне (державне) право зарубіжних країн» ми шукали конституції країн світу, які наявні на сайтах законодавчих органів різних країн світу, де є офіційні переклади основних законів англійською.

Після вибірки необхідних матеріалів для курсу постає наступне питання: яким чином донести матеріал, який перелік термінів повинен вивчити студент для його розуміння, перекладу, володіння змістом? Наприклад, читати та перекладати наукову статтю англійською про створення та еволюцію Європейського Союзу чи те саме зробити з текстом Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – це різні види завдань за складністю, тому що тексти різняться за об'ємом та лексикою. Для зазначеного виду робіт потрібен і різний перелік термінів для вивчення (вокабуляр). Викладач-юрист розібратися з вищезазначеним питанням буде не в змозі, якщо не володіє знаннями з мови. Шукаючи відповіді на ці питання, ми зробили висновок про те, що знання мови на рівні B2 чи навіть вище недостатньо для підготовки якісного навчального курсу. Для подолання цих перешкод звернулися до прикладної лінгвістики.

Щоб сформувати перелік термінів, які студент повинен розуміти, точніше ідентифікувати їх у тексті та розуміти зміст матеріалу, викладач повинен вже знати рівень володіння англійською мовою аудиторії, якій викладається курс. Нагадаємо, що Міністерство освіти і науки України в 2019 р. створило концепцію розвитку англійської в університетах (Міністерство освіти і науки України, 2019), згідно з якою за результатами навчання в школі абітурієнти немовних спеціальностей повинні володіти англійською мовою на рівні B1, а для вступу до магістратури – B2. На сьогоднішній день цей рівень знань англійської мови, на жаль, не відповідає настановам Міністерства освіти і науки України.

Покажемо, як підготувати вокабуляр для аудиторії з рівнем знання англійської мови B1, використовуючи список слів для цього рівня за допомогою програми AntConc (програма, яка, використовуючи набір безкоштовних інструментів корпусного аналізу, узгоджує та аналізує текст). У цій програмі є збірка текстів британською англійською, а саме BE06 Corpus (Бейкер, 2009), який можна знайти зайшовши у вкладку «File» → «Open Corpus Manager» та обравши у переліку «BE06 (List)», поставити галочку у віконці навпроти «Connect online» завантажити («Download»).

Повертаємося до головного вікна. В інтерфейсі програми є вкладка «Word». У ній натискаємо на «Start», список сформований. Копіюємо його в таблицю Excel та формуємо окремі списки для кожного рівня англійської від A1 до C2. У межах даного дослідження представлені створені списки авторкою (Word Lists for Each CEFR Level (based on the BE06), n.d.). Звертаємо увагу, що кількість слів для окремого рівня була обрана, зважаючи на кореляцію між обсягом словарного запасу для кожного рівня володіння англійської мови (Milton, 2010), який складається з лемів (англ. lemmas – початкова, словарна форма слова) (Nation, 2016) та похідних слів від початкової форми. Відповідно, вийшла наступна калькуляція:

- A1: 1500 лемів x 2 = 3000 індивідуальних слів;
- A2: 2000 лемів x 2 = 4000 індивідуальних слів;
- B1: 3000 лемів x 2 = 6000 індивідуальних слів;
- B2: 3500 лемів x 2 = 7000 індивідуальних слів;
- C1: 4000 лемів x 2 = 8000 індивідуальних слів;
- C2: 4500 лемів x 2 = 9000 індивідуальних слів.

Розписаний спосіб формування списків слів є одним з можливих варіантів. Далі представимо, для чого списки зі словарним запасом потрібні та як ними користуватися.

У межах даної статті розглянемо документ European Convention on Human Rights (Європейська конвенція з прав людини). У залежності від потреби можна взяти різний матеріал: і окремий документ, і його частину, і текст лекції, і сукупність певних текстів тощо.

Визначення складності тексту. Для аналізу тексту Європейської конвенції з прав людини (далі Конвенція) скористаємось інструментами прикладної лінгвістики: MultilingProfiler (онлайн-інструмент, який аналізує текст за частотою використання конкретних слів і визначає його складність) та згадана вище програма AntConc.

Ознайомитися з детальним принципом роботи програми Multiling Profiler можна в статті L. Anthony et al. (2023). Для аналізу тексту необхідно в налаштуваннях програми обрати наступне: «MultilingProfiler» → «List type: Custom list». Скопійований повний текст Конвенції вставляємо у вікно «Profile window». У вікно «Custom List» вставляємо перелік слів для рівня знання англійської B1 (Рис. 1).

MultilingProfiler

Select the *list type* and the related options (if any) you want to use to profile your text.

List type: Custom list (v) Language: French (v) Remove Inflected Forms: All forms selected (v)

Custom List (v) Profile window (v)

acknowledgeu
adolescent
adverse
akhtar
algorithms
allies
ally
andrea
ankles
annoyed

which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to the other High Contracting Parties to the Convention. European Convention on Human Rights Design: © ECHR - Photo: © Shutterstock www.ec hr.coe.int European Court of Human Rights Council of Europe 67075 Strasbourg cedex France ENG

Disable colour highlighting (recommended for very large texts >50,000 words)
[Orange indicates words that are not in your chosen list. Visit the [FAQ](#) page for more information.]

Profile Text

Hide Custom List (v) Copy Results

Рисунок 1. Інтерфейс Multiling Profiler зі словами в «Custom List» для B1 та в «Profile window» з Конвенцією
Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Натискаємо «Profile Text» і отримуємо результат: список слів для рівня B1 покриває 88,2% слів документу (Рис. 2).

Global Coverage		
Total number of words covered by all lists (including multi-word units)	10425	88.2%
Word Statistics		
Total number of words in the text from your chosen list	0	0.0%
Total number of words in the text from your extended list	10425	88.2%
Total number of words in the text from your chosen list plus extended list	10425	88.2%
Total number of words in the text	11819	
Type/Token Ratio	0.1	

Copy Export CSV Export Excel

Рисунок 2. Інтерфейс Multiling Profiler з результатами аналізу Конвенції для здобувачів з рівнем знань англійської B1
Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Згідно з дослідженнями В. Laufer et al. (2010) та М. Hu et al. (2000), щоб розуміти зміст написаного тексту, необхідно знати 95–98% слів з нього. Натомість в усній мові, як зазначають М. J. Giordano (2021) та Н. van Zeeland et al. (2012), достатньо знання 90–95% сказаного. Отже, отримане число 88,2% свідчить, що студент із рівнем знань англійської мови В1 буде мати загальне розуміння про те, що зазначений документ – це Конвенція і в ній йдеться про права людини. Для більш конкретного розуміння, вміння дискутувати про зміст Конвенції та розв'язувати конкретні навчальні завдання за текстом документу, необхідно підвищити свій рівень знань на 7–10%. Тобто з метою підвищення розуміння тексту викладачу доцільно підготувати перелік термінів (вокабуляр) для опрацювання та вивчення.

Виокремлення термінів. З цим завданням допоможе впоратись загальнодоступний безкоштовний інструмент AntConc. Ця програма аналізує слова в тексті за частотою використання, а серед обраних виділяє ті, які студент вірогідніше всього не знає, виключивши перелік слів певного рівня знань англійської, який здобувач повинен знати. Такий перелік термінів допоможе викладачу сформуванню вокабуляру. Розглянемо приклад з Конвенцією.

Завантажуємо Конвенцію в програму AntConc (File → «Open File(s) as ‘Quick Corpus’...»). Заходимо на вкладку «Word» і натискаємо «Start». Програма відображає перелік із 100 слів за кількістю вживання у тексті (Рис. 3). Наступним кроком буде відфільтрувати слова рівня В1. Для цього ми завантажуємо файл з переліком необхідних слів: заходимо у «Sittings» → обираємо «Global Sittings» → обираємо «Tool Filters» → ставимо галочку у віконечко навпроти «Cluster/N-Gram/Collocate/Keyword/Wordcloud Results» → ставимо позначку навпроти «Hide words in file» → додаємо файл («Add file») «B1_6000.txt» → натискаємо «Apply» (Рис. 4).

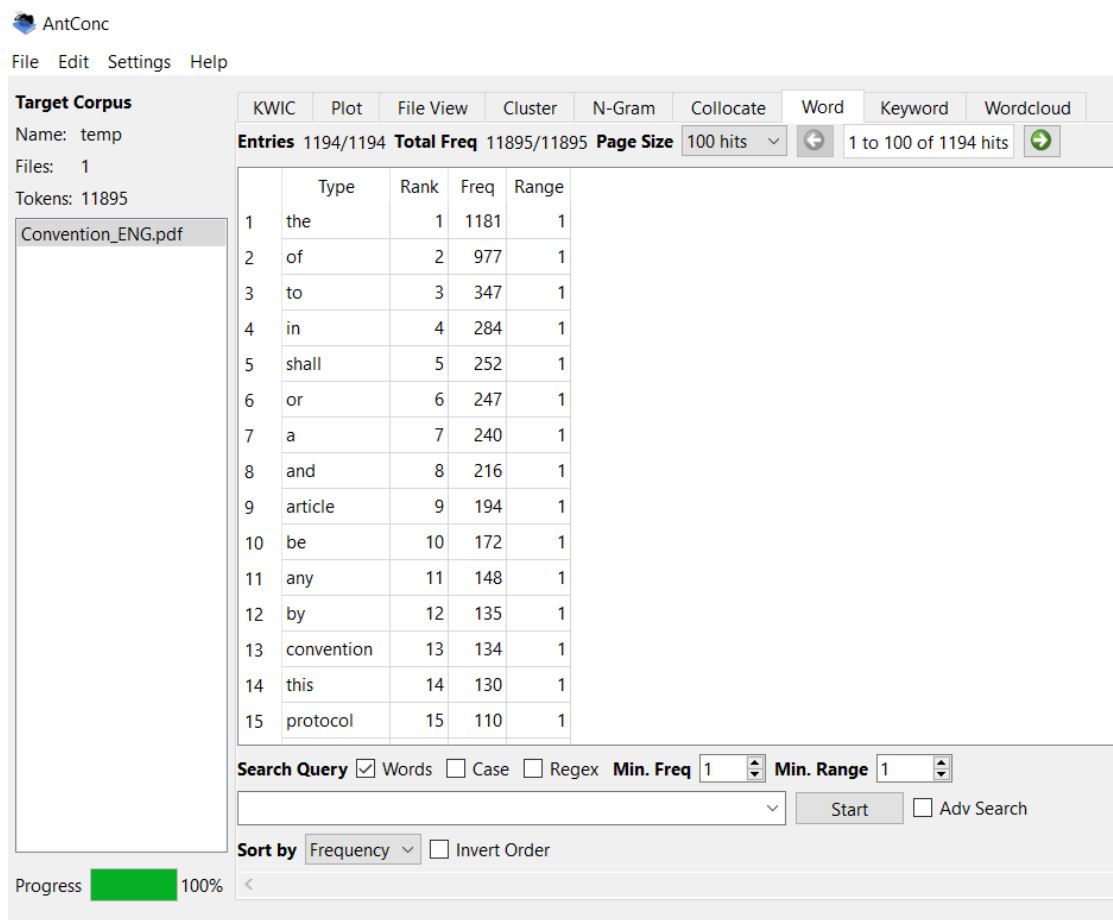

Рисунок 3. Інтерфейс програми AntConc з результатом аналізу у вкладці «Word»
Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

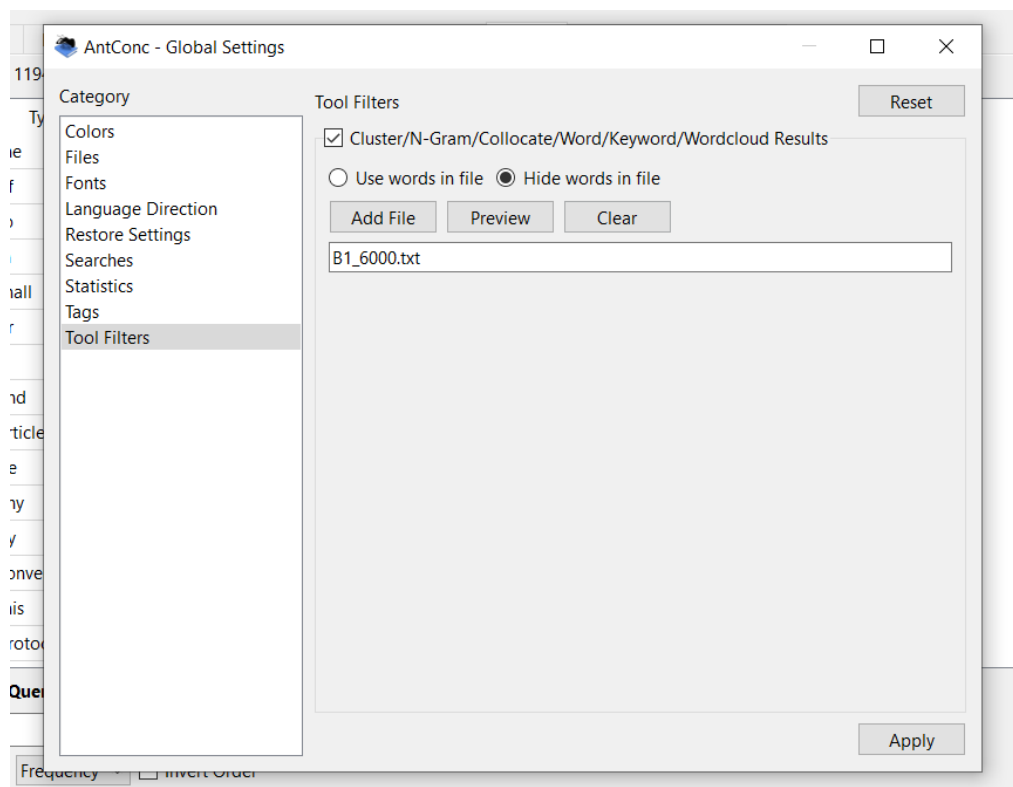

Рисунок 4. Інтерфейс програми AntConc

Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Повертаючись до програми AntConc, у закладці «Word» натискаємо «Start». Із 100 обраних залишається 11 слів (Рис. 5). Тоді обираємо в графі «Page Size» значення «All Hits» та отримуємо результат у кількості 357 слів (див. Рис. 6).

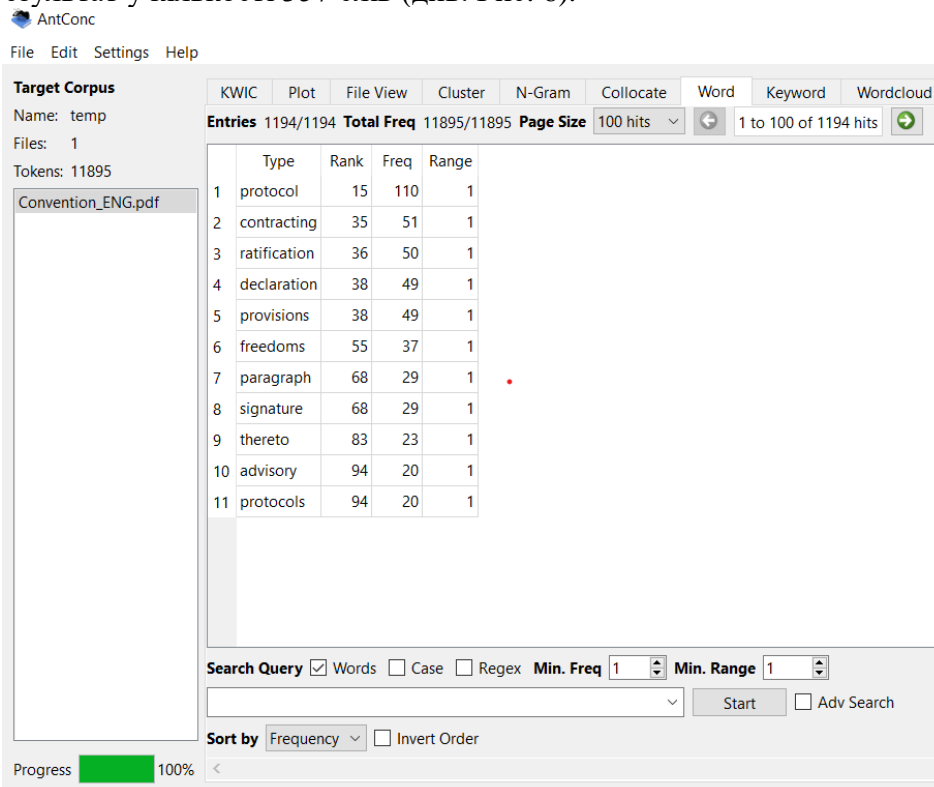

Рисунок 5. Інтерфейс AntConc з результатом виключення слів із списку слів для рівня володіння англійською B1

Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

AntConc
File Edit Settings Help

Target Corpus
Name: temp
Files: 1
Tokens: 11895
Convention_ENG.pdf

KWIC Plot File View Cluster N-Gram Collocate Word Keyword Wordcloud

Entries 1194/1194 Total Freq 11895/11895 Page Size All hits 1 to 1194 of 1194 hits

	Type	Rank	Freq	Range
343	taxes	718	1	1
344	therefor	718	1	1
345	therefrom	718	1	1
346	thereof	718	1	1
347	thereunder	718	1	1
348	thirtieth	718	1	1
349	treaties	718	1	1
350	unauthorised	718	1	1
351	unions	718	1	1
352	unlawful	718	1	1
353	unsound	718	1	1
354	vagrants	718	1	1
355	violated	718	1	1
356	wishing	718	1	1
357	wrongful	718	1	1

Search Query Words Case Regex Min. Freq 1 Min. Range 1

Start Adv Search

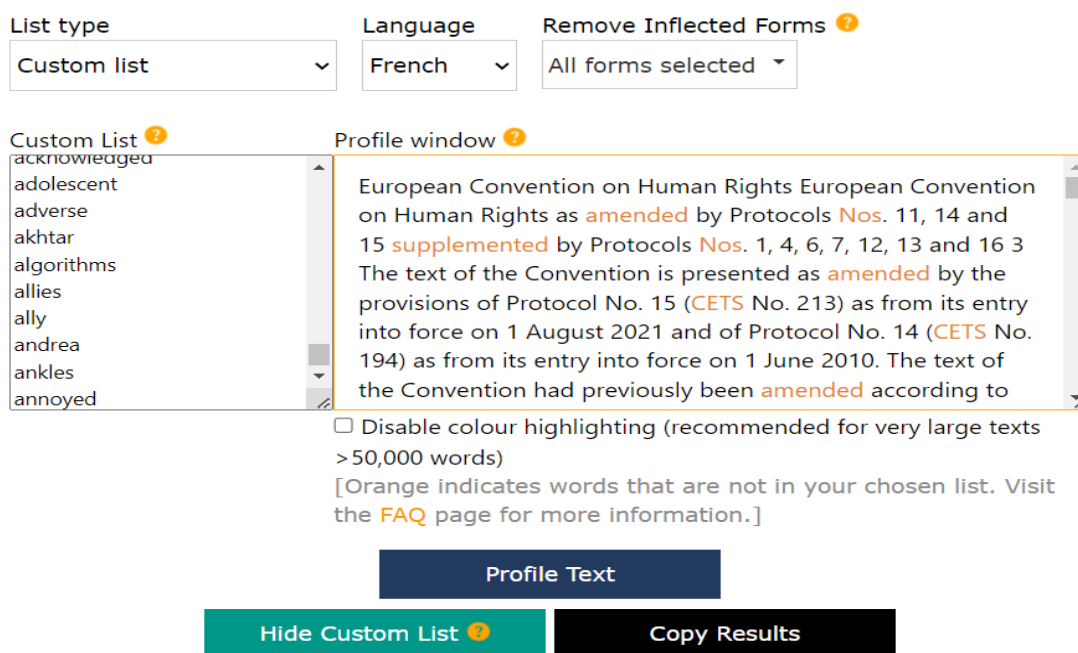
Sort by Frequency Invert Order

Progress 100%

Рисунок 6. Інтерфейс AntConc з обраним в «Page Size» «All hits»

Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Формування вокабуляру. Останнім кроком буде повернутися до програми Multiling Profiler, яка допоможе з'ясувати, скільки слів треба вивчити здобувачу з рівнем B1, щоб загальна кількість зрозумілих слів була не менше 95%. Експериментальним шляхом підбору ми прийшли до висновку, що достатньо 50 слів, щоб студент подолав поріг у 95 % для розуміння усього тексту Конвенції (Рис. 7). Залишилося сформувавши вокабуляр. Споріднені слова можуть бути згруповані разом. Наприклад, deposited / deposit / depositing / depositary, prohibition / prohibited, lawful / unlawful / lawfully / lawfulness тощо. Остаточний перелік термінів залежить від індивідуального підходу кожного викладача до розв'язання поставлених завдань.

Global Coverage

Total number of words covered by all lists (including multi-word units) **11277** **95.2%**

Рисунок 7. Інтерфейс Multiling Profiler з результатом підбору слів для здобувачів з рівнем знання англійської B1

Складено автором самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Звернемо увагу, що такий інструмент як AntConc – надійний помічник у підборі не лише окремих слів з документу, а й словосполучень та сталих виразів, що також доречно використовувати для вокабуляру. Наприклад, якщо прибрати у застосунках «Global Settings» → «Tool Filters» завантажений документ з переліком слів знання англійської на рівні B1, у головному вікні зайти у вкладку «N-Gram», то програма автоматично видасть словосполучення із двох слів, які мають сталий переклад (Рис. 8).

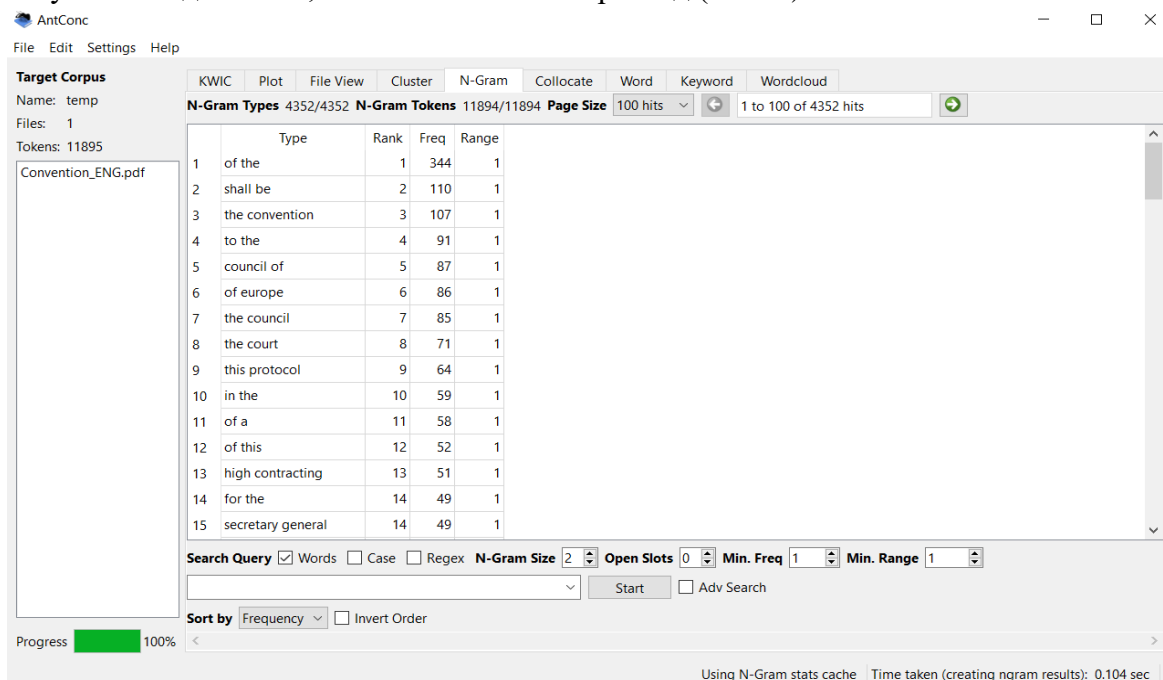

Рисунок 8. Інтерфейс програми AntConc з N-Gram у розмірі 2 слів

Складено авторами самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Водночас нижче у вікні є опція «N-Gram Size» для зміни кількості слів. Ми змінили кількість на «4» та вийшла наступна трансформація словосполучення: наприклад, від «the council» до «the council of Europe» (Рис. 9).

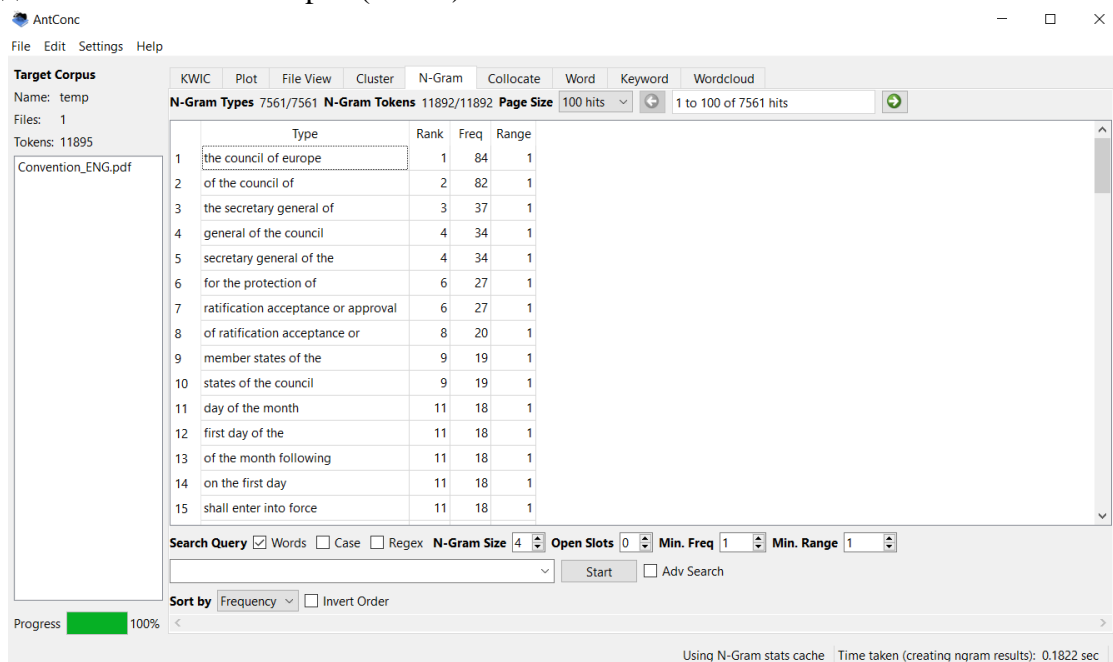

Рисунок 9. Інтерфейс програми AntConc з N-Gram у розмірі 4 слів
Складено авторами самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Можна також скористатись вкладкою «KWIC», що відображає частоту використання словосполучення «The Council of Europe» у тексті Конвенції, а саме 84 рази (Рис. 10). Отже, це словосполучення з великою частотою вживання в тексті доцільно винести до вокабуляру. А якщо натиснути на певне словосполучення в стовпці «Hit», програма переадресує в закладку «File View», яка відображає частину тексту де саме воно вживається, тобто в контексті (Рис. 11).

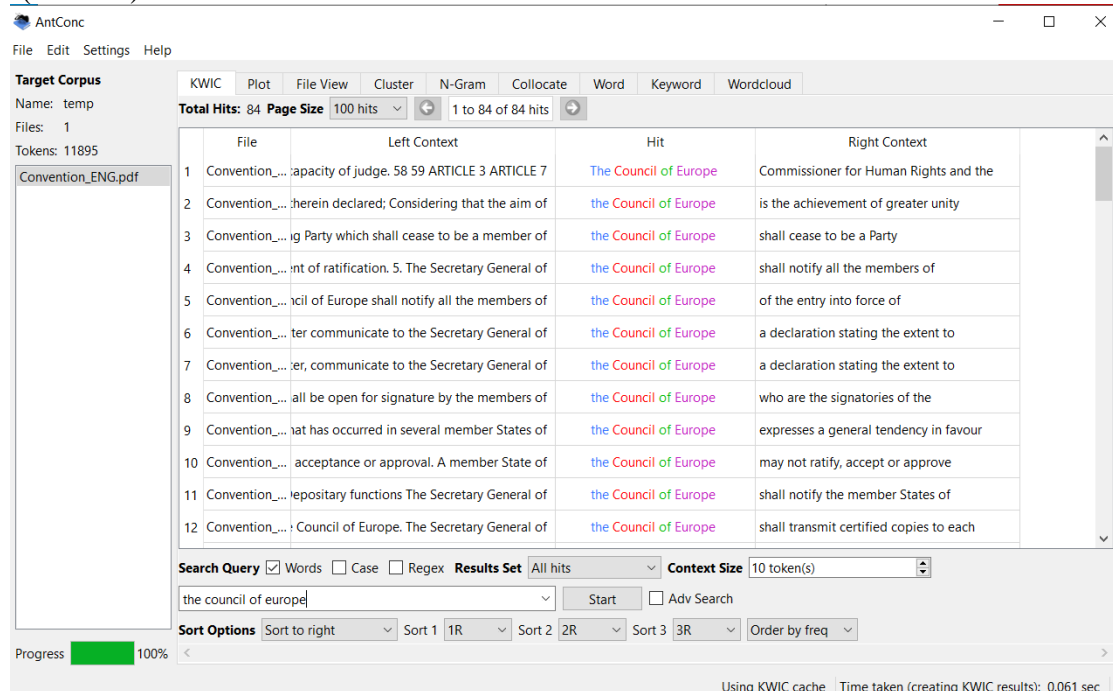

Рисунок 10. Інтерфейс програми AntConc з відображенням вкладки «KWIC» зі словосполучення «the Council of Europe»
Складено авторами самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

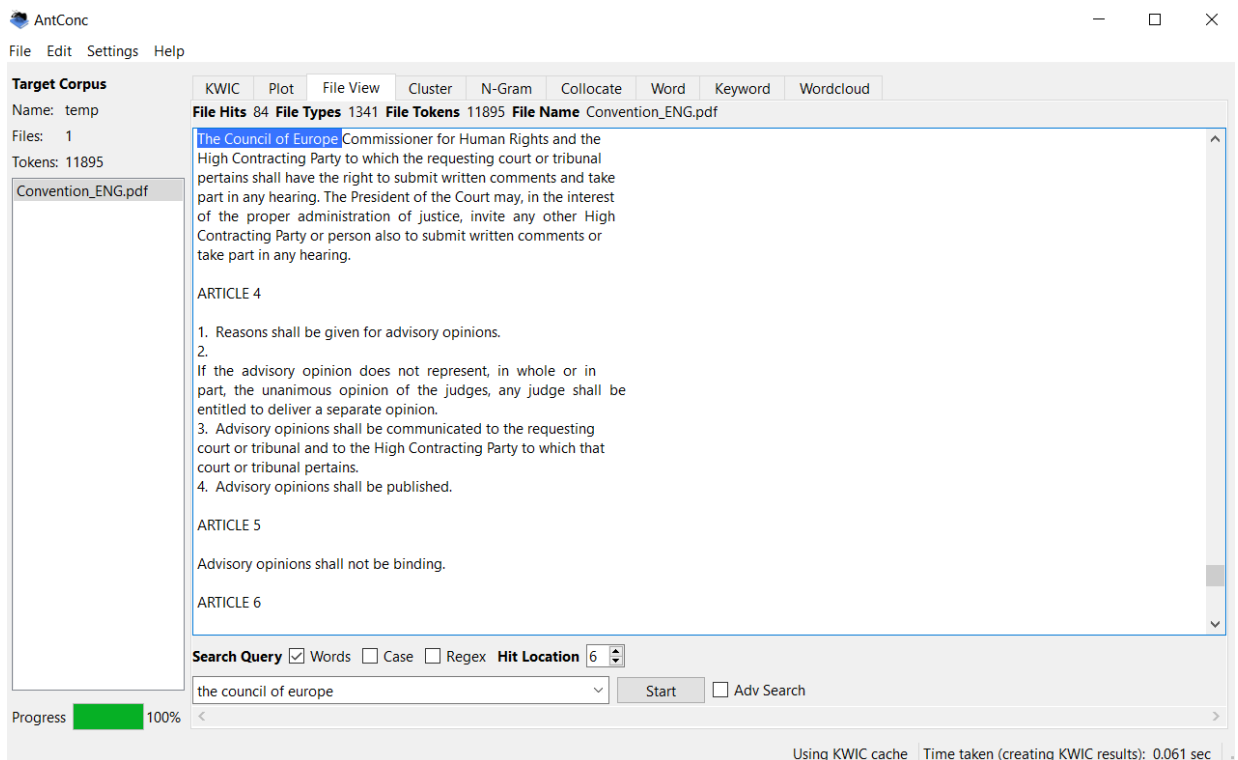

Рисунок 11. Інтерфейс програми AntConc з відображенням вкладки «File View» зі словосполучення «The Council of Europe»

Складено авторами самостійно. Скриншот екрана комп'ютера

Таким чином, беручи за основу британську англійську мову, складаємо вокабуляр для студентів. Зазначені інструменти прикладної лінгвістики не тільки полегшують процес підготовки англомовного матеріалу для курсу, а й дають зрозуміти, які матеріали для аудиторії з певним рівнем володіння мовою обирати.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На основі дослідження приходимо до висновків, що сучасному викладачу недостатньо володіти теоретичними і практичними знаннями та навичками у професійній сфері. Водночас треба знати як користуватися Web-інструментами та опанувати інші галузі знань, щоб вправно все поєднати у своєму курсі. На наше переконання, викладачу, який читає фахову дисципліну англійською, доречним є опанування певних інструментів прикладної лінгвістики. Ці знання допоможуть юристу, який не є філологом, викласти студентам матеріал англійською якісно та навчити фаховим вмінням та навичкам.

Для досягнення мети статті ми поставили такі завдання: як обрати потрібні матеріали для фахової дисципліни англійською; яким чином визначити складність англомовного тексту; як сформувавши вокабуляр для конкретного матеріалу. Відповідно до кожного із завдань обґрунтували використання певних пошукових систем в інтернеті та комп'ютерних програм. Так, для підбору англомовних прикладів у навчальному курсі пропонуємо використовувати такі пошукові платформи, як VOICE, ELFA CORPUS та MICASE. Для визначення складності англомовного тексту за збіркою британської англійської (BE06 Corpus) формуємо на його основі списки слів для кожного рівня володіння мовою від A1 до C2. Для цього використовуються інструменти прикладної лінгвістики – програми «Multiling Profiler» і «Ant Conc». Під час підготовки вокабуляру використовуємо зазначені списки слів для кожного рівня володіння мовою та перераховані програми.

У наступних своїх наукових розвідках і дослідженнях плануємо розглянути такі питання: які завдання допоможуть майбутньому юристу не лише вивчити англомовні слова

та зрозуміти їх значення в тексті, а й використати їх на практиці; чи важливо зупинятися на питаннях граматики під час професійно-орієнтованого курсу англійською мовою?

ПОДЯКА

Особливу подяку висловлюю Аліссі Дж. Хартіг (Alissa J. Hartig), доценту кафедри прикладної лінгвістики (Портлендський державний університет, Портленд, Орегон, США) за її допомогу в опануванні лінгвістичних інструментів та за натхнення у написанні цієї статті.

Список використаних джерел

1. Василенко І. О. Важливість створення лінгвопрофесійного середовища для формування комунікативної компетенції у студентів економічних ВНЗ. *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 5 берез. 2015 р.* Київ: КНЕУ, 2015. С. 235–240. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612061.pdf#page=235> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Вернигора С. М. Викладання фахових дисциплін англійською мовою в українському ВНЗ: освітній експеримент чи вимога сьогодення (на прикладі дисциплін кафедри реклами і зв'язків з громадськістю Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка). *Інтегровані комунікації*. 2016. № 1. С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2016.1.3>
3. Гаєва П. О. Специфіка та методологія викладання англійської мови у студентів нефілологічних спеціальностей. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Випуск 19. Том 1. С. 107–111. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.20>
4. Концепція розвитку юридичної освіти. *Верховна Рада України. Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій*. 29 березня 2021 р. URL: https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75652.html (дата звернення: 10.10.2024).
5. Котелянець Ю. С. Використання web-технологій під час іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей. *Грааль науки*. 2021. № 9. С. 315–320. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.55>
6. Краснопольський В. Е. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на основі створення і використання Web-технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2019. 40 с. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/handle/123456789/1617> (дата звернення: 10.10.2024).
7. МОН створило Концепцію розвитку англійської в університетах: рівень B1 – обов'язкова умова вступу, B2 – випуску, викладання профільних дисциплін іноземною та «мовні скринінги». *Міністерство освіти і науки*. 13 липня 2019. URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-stvorilo-kontseptsiyu-rozvitku-anglijskoi-v-universitetakh-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnikh-distiplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення: 15.10.2024).
8. Наказ Міністерства освіти і науки України № 898 «Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України». *Міністерство освіти і науки України*. 25.07.2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini> (дата звернення: 15.10.2024).
9. Ножовнік О. М. Навчання іноземної мови через зміст фахових дисциплін у вищій професійній школі: теоретичні засади та переваги впровадження. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. 2012. № 3. URL: <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/statti/4-navchannia-inozemnoi-movy-cherез-zmist-fahovykh-dystyplin-u-vyshchii-profesiinii-shkoli-teoretychni-zasady-ta-perevahy-vprovadzhennia> (дата звернення: 15.10.2024).
10. Anthony L., Finlayson N., Marsden E. MultilingProfiler: An example of adaptive multilingual vocabulary profiling. Conference presentation abstract. *Vocab@Vic 2023*. Wellington: Victoria University of Wellington, 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/376522121_MultilingProfiler_An_example_of_adaptive_multilingual_vocabulary_profiling_VocabVic_2023#fullTextFileContent (дата звернення: 10.10.2024).
11. B1_6000.txt. [@LiudmylaBalykina-Halanets]. *Google Drive [drive.google.com]*. URL: https://drive.google.com/file/d/1s1D4TiH-fC_3bg8lsxeSRBqMnwYrM3Na/view?usp=drive_link (дата звернення: 15.10.2024).
12. Baker P. The BE06 Corpus of British English and recent language change. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2009. № 14 (3). P. 312–337. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijcl.14.3.02bak>
13. Balykina-Halanets L., Balykin I. Selecting Innovative Approaches to Teaching English to Law Students via Questionnaire Analysis. *Advances in Economics, Business and Management Research. Proceedings of the*

- International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021)*. 2021. Vol. 170. DOI: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.030>
14. Durdas A., Mostytska L., Kostenko O., Ovcharova O. Teaching Foreign Languages for Professional Orientation at Universities: Modern Tendencies. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2021. № 4. P. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.5>
 15. Giordano M. J. Lexical coverage in dialogue listening. *Language Teaching Research*. 2021. Vol. 27. Issue 6. DOI: <https://doi.org/10.1177/1362168821989869>
 16. Hu M. & Nation P. Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*. 2000. № 13 (1). P. 403–430. DOI: <https://doi.org/10.125/66973>
 17. Kramar N., Bedrych Y., & Shelkovernikova Z. Ukrainian PhD Students' Attitudes Toward AI Language Processing Tools in the Context of English for Academic Purposes. *Advanced Education*. 2024. № 12 (24), P. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.305061>
 18. Laufer B., Ravenhorst-Kalovski G. C. Lexical threshold revisited: Lexical text coverage, learners' vocabulary size and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*. 2010. № 22 (1). Special Issue: In Honor of Paul Nation. P. 15–30. DOI: <https://doi.org/10.125/66648>
 19. Milton J. The development of vocabulary breadth across the CEFR levels. A common basis for the elaboration of language syllabuses, curriculum guidelines, examinations, and textbooks across Europe. *Communicative proficiency and linguistic development. Eurosla Monographs Series*. 2010. № 1. P. 211–232. URL: <https://eurosla.org/monographs/EM01/211-232Milton.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).
 20. Nation I. S. P. Making and using word lists for language learning and testing. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2016. 226 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.208>
 21. Van Zeeland H., Schmitt N. Lexical Coverage in L1 and L2 Listening Comprehension: The Same or Different from Reading Comprehension? *Applied Linguistics*. 2012. № 34 (4). P. 457–479. DOI: <https://doi.org/10.1093/applin/ams074>
 22. Word Lists for Each CEFR Level (based on the BE06). [LiudmylaBalykina-Halanets]. *Google Drive* [\[drive.google.com\]](https://drive.google.com/drive/folders/1uIVjKKIqBFhZCxXuYJ5dw7hkl4Fmbrw?usp=drive_link) URL: https://drive.google.com/drive/folders/1uIVjKKIqBFhZCxXuYJ5dw7hkl4Fmbrw?usp=drive_link (дата звернення: 15.10.2024).
 23. Zaiarna I., Zhyhadlo O., Dunaievska O. ChatGPT in Foreign Language Teaching and Assessment: Exploring EFL Instructors' Experience. *Information Technologies and Learning Tools*. 2024. № 102 (4). P. 176–191. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v102i4.5716>

References

- Vasylenko, I. O. (2015). Vazhlyvistj stvorennja linghvo-profesijnogho seredovyshha dlja formuvannja komunikatyvnoji kompetenciji u studentiv ekonomichnykh VNZ [The importance of creation language professional environment for the formation of communicative competence students of economic universities]. *Linghvoljutyjnyj dyskurs u paradyghmi profesijnoi osvity: zbirnik materialiv Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferenciji*. Kyiv, 5 bereznya 2015 r., 235–240. <https://core.ac.uk/download/pdf/32612061.pdf#page=235>
- Vernyhora, S. M. (2016). Vykladannja fakhovykh dyscyplin anghlijskoju movoju v ukrajinskomu VNZ: osvittnij eksperyment chy vymogha sjoghodennja (na prykladi dyscyplin kafedry reklamy i zv'jazkiv z ghromadsjkistju Ghumanitarnogho instytutu Kyjivskogho universytetu imeni Borysa Ghrinchenka) [Teaching the vocational subjects in English at the Ukrainian higher education institutions: educational experiment or today's challenge (the case of disciplines of the department of advertising and public relations of humanitarian institute of Borys Grinchenko Kyiv University)]. *Integrated communications*, 1, 18–22. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2016.1.3>
- Haieva, P. O. (2021). Specyfika ta metodologhija vykladannja anghlijskoji movy u studentiv nefilologichnykh specialjnostej [Specificity and methodology of teaching English to students of non-philological specialties]. *Zakarpatski filologichni studiji*, 19 (1), 107–111. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.20>
- Koncepcija rozvytku jurydychnoi osvity [Concept of legal education development]*. (2021, March 29). Verkhovna Rada of Ukraine. The Committee on Education, Science and Innovation. https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75652.html
- Kotelianets, Yu. (2021). Vykorystannja web-tekhnologhij pid chas inshomovnoji pidghotovky studentiv nefilologichnykh specialjnostej [The use of web technologies during foreign language training of students of non-philology majors]. *Grail of Science*, (9), 315–320. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.55>
- Krasnopolskyi, V. E. (2019). *Inshomovna pidghotovka studentiv nefilologichnykh specialjnostej na osnovi stvorennja i vykorystannja Web-tekhnologhij [Foreign language training of non-philology students specialties on the basis of creation and use web technology]: Extended abstract of Doctor's thesis*. Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. <https://rep.dnuvs.ukr.education/handle/123456789/1617>
- Ministry of Education and Science (2019, July 13). *MON stvorylo koncepciju rozvytku anghlijskoji v universytetakh: rivenj B1 – obov'jazkova umova vstupu, B2 – vypusku, vykladannja profilnykh dyscyplin inozemnoju ta «movni skryninghy» [The MES created the Concept of English development in universities: level B1 is a mandatory condition for admission, B2 for graduation, teaching of specialized subjects in a foreign language*

- and «language screenings»]. <https://mon.gov.ua/news/mon-stvorilo-kontseptsiyu-rozvitku-angliyskoi-v-universitetakh-riven-v1-obov'yazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnikh-distyplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningsi>
- Ministry of Education and Science (2023, July 25). *Nakaz № 898 «Metodychni rekomendaciji shhodo zabezpechennja jakisnogho vyvchennja, vykladannja ta vykorystannja anghlijskoi movy u zakladakh vyshhoji osvity Ukrainy» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 898 «Methodological recommendations for ensuring quality study, teaching and use of the English language in higher education institutions of Ukraine»]*. <https://mon.gov.ua/npa/metodychni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennja-yakisnogo-vivchennja-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini>
- Nozhovnik, O. M. (2012). Navchannja inozemnoji movy cherez zmist fakhovykh dyscyplin u vyshnij profesijnij shkoli: teoretychni zasady ta perevahy vprovadzennja [Content and Language Integrated Learning in Courses of Foreign Languages for Specific Purposes at Tertiary Professional Schools: Theoretical Basics and Advantages of Implementation]. *Zbirnyk naukovykh pracj. Berdjansjkogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu (Pedagoghichni nauky)*, 3. <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/statti/4-navchannia-inozemnoi-movy-cherez-zmist-fakhovykh-dystsyplin-u-vyshchii-profesiinii-shkoli-teoretychni-zasady-ta-perevahy-vprovadzennia>
- Anthony, L., Finlayson, N., Marsden, E. (2023). MultilingProfiler An example of adaptive multilingual vocabulary profiling [Conference presentation abstract]. *Vocab@Vic 2023*. Victoria University of Wellington. https://www.researchgate.net/publication/376522121_MultilingProfiler_An_example_of_adaptive_multilingua_l_vocabulary_profiling_VocabVic_2023#fullTextFileContent
- B1_6000.txt. [LiudmylaBalykina-Halanets]. *Google Drive* [drive.google.com]. https://drive.google.com/file/d/1s1D4TiH-fC_3bg8lsxeSRBqMnwYrM3Na/view?usp=drive_link
- Baker, P. (2009). The BE06 Corpus of British English and recent language change. *International Journal of Corpus Linguistics*, 14 (3), 312–337. <https://doi.org/10.1075/ijcl.14.3.02bak>
- Balykina-Halanets, L., Balykin, I. (2021). Selecting Innovative Approaches to Teaching English to Law Students via Questionnaire Analysis. *Advances in Economics, Business and Management Research. Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021)*, 170. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.030>
- Durdas, A., Mostytska, L., Kostenko, O., & Ovcharova, O. (2021). Teaching Foreign Languages for Professional Orientation at Universities: Modern Tendencies. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 4, 42–49. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.5>
- Giordano, M. J. (2021). Lexical coverage in dialogue listening. *Language Teaching Research*, 27 (6). <https://doi.org/10.1177/1362168821989869>
- Hu, M. & Nation, P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 13 (1), 403–430. <https://doi.org/10.125/66973>
- Kramar, N., Bedrych, Y. & Shelkovnikova, Z. (2024). Ukrainian PhD Students' Attitudes Toward AI Language Processing Tools in the Context of English for Academic Purposes. *Advanced Education*, 12 (24), 41–57. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.305061>
- Laufer, B., Ravenhorst-Kalovski, G. C. (2010). Lexical threshold revisited: Lexical text coverage, learners' vocabulary size and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 22 (1), *Special Issue: In Honor of Paul Nation*, 15–30. <https://doi.org/10.125/66648>
- Milton, J. (2010). The development of vocabulary breadth across the CEFR levels: A common basis for the elaboration of language syllabuses, curriculum guidelines, examinations, and textbooks across Europe. *Communicative proficiency and linguistic development. Eurosla Monographs Series*, 1, 211–232. <https://eurosla.org/monographs/EM01/211-232Milton.pdf>
- Nation, I. S. P. (2016). *Making and using word lists for language learning and testing*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/z.208>
- Van Zeeland, H., & Schmitt, N. (2012). Lexical Coverage in L1 and L2 Listening Comprehension: The Same or Different from Reading Comprehension? *Applied Linguistics*, 34 (4), 457–479. <https://doi.org/10.1093/applin/ams074>
- Word Lists for Each CEFR Level (based on the BE06). [LiudmylaBalykina-Halanets]. *Google Drive* [drive.google.com]. https://drive.google.com/drive/folders/1uIVjKKIqBFhhZCxXuYJ5dw7hkl4Fmbrw?usp=drive_link
- Zaiarna, I., Zhyhadlo, O., & Dunaievska, O. (2024). ChatGPT in Foreign Language Teaching and Assessment: Exploring EFL Instructors' Experience. *Information Technologies and Learning Tools*, 102 (4), 176–191. <https://doi.org/10.33407/itlt.v102i4.5716>

Стаття надійшла до редакції 18.10.2024
Прийнято до друку 26.12.2024

USE OF APPLIED LINGUISTICS PROGRAMS IN TEACHING LEGAL DISCIPLINES IN ENGLISH

Liudmyla Balykina-Halanets

<https://orcid.org/0000-0002-2619-1912>

PhD in Law, Associate Professor,

Docent of the Department of State and Legal Disciplines,

«KROK» University,

30-32, Tabirna Str., 03113, Kyiv, Ukraine

ludmilakrok@gmail.com

In this article, we address several key questions related to teaching a professional discipline in English. Specifically, we explore how to select appropriate materials, assess text complexity, and compile a list of terms for vocabulary study. We argue that an effective course requires the instructor to possess both subject matter expertise and effective foreign language teaching methods. Our focus is on the process of preparing and teaching English-language material within a professional discipline at the university level. We emphasize the use of search engines such as VOICE (Vienna-Oxford International Corpus of English), ELFA CORPUS (English as a Lingua Franca Academic Corpus), and MICASE (Michigan Corpus of Undergraduate Student Papers) to locate academic material. Additionally, we discuss methods for assessing text complexity, including using language proficiency levels from A1 to C2 to gauge a student's comprehension. We also propose an experimental approach to determining the necessary vocabulary for understanding a given text. To aid in forming vocabulary and evaluating text complexity, we recommend utilizing interactive tools from the field of applied linguistics, such as Ant Conc, a program that offers free corpus analysis tools, and Multiling Profiler, an online tool for analyzing word frequency.

Keywords: *determining the complexity of an English-language text, forming vocabulary, future lawyers, professional discipline in English, searching for English-language academic material.*